

הלכות שבת סימן שבע

כלי זה, (ד) *אכל למדד בכלי המיוחד למדה ולשפף לתוף כליו של לוקח אסור: הגה (ה) ויש מקליו לומר דכל שאינו מכונן למדה לגמרי, (ג) (ו) שממעט או מוסיף מעט, שרי (הג"א ומרדכי פרק אין צדוק), וכן המנהג שפוטו למדד בכלי המיוחד למדה ולשפף לכליו של לוקח, ועוד (ז) ותבאר לך בסמוך טעם המקליו. דין הלואת שבת דינו כמו ביום טוב, ועין לקמן סימן תקכה ועליל סימן שז סעיף יא: ב (ח) *מתר לומר לתבאר מלא לי כלי זה ולמחר נמדד אותו (ט) (אכל לא יאמר תן לי (י) מדה פלונית) (טו): ג *מתר לומר לתבאר תן לי ביצים ואגוזים (יא) *במנין: ד *מתר (יב) לומר *לתנני תן לי ארבע ביצים ותמשה רמונים, ויבלבד שלא יזכיר לו (יג) שם דמים (יד) ולא סכום מדה (טז) ולא סכום מנין, לומר הרי שיש לך כרדי תמשים אגוזים, תן לי תמשים אחרים ותרתי יש לך כרדי מאה: הגה (טז) *וכן (ג) בסכום דמים אינו אסור אלא בכהאי גונא שאומר תן לי כסף וכן דמים ויהנה לך כרדי כן וכן, אבל בלאו הכי שרי. (יז) וכן בסכום מדה, דוקא בכהאי גונא אסור (יח) אבל בלאו הכי

ג הרב המגיד בפני ד מהלכות יום טוב בשם הירושלמי ד ביצה כ"ט משנה ה שם בבבא קמא ד פלגמא דתנא קמא ורבי שמעון פן אלעזר, ויש שם הלופי גרסאות וקמא הרא"ש שיש לומר בשניהם, וכן כתב הרמב"ם שם

באר היטב

ההתר לומר, ועין ס"ד: (ג) בסכום. אבל מלשון ה"ש"ע משמע דאסור להזכיר שם דמים כלל אפלו בלא סכום וקשבו, מ"א:

משנה בורה

כעבדין דחל, שאף המשקה את חברו בדרך מתנה, דרכו גס-פן לפעמים להשקות בכלי המיוחד למדה: (ד) *אכל למדד וכו'. מפני שזהו דרך מקח וממכר של חל"ס: (ה) ויש מקליו וכו'. הינו, דעל-ידו זה אין אסור על המוכר למדד בכלי-מדה שלו ולשפף לתוף כליו של לוקח: (ו) *שממעט וכו'. ואין בזה משום גזל, שידוע לבעליו שהכל רגילים בכך, וכן נהגו להטיל טבעת במדה. (ז) וזה ההתר למוכר [מ"א]: (ז) *תבאר בסמוך. הינו, שמעא סמך שלפעמים מתר להזכיר אף שם מדה, ועין שם מה שכתבנו בזה: ב (ח) *מתר וכו'. הינו, אף שהמדידה אסור בשבת יום-טוב, מכל מקום מתר להזכירו. ועין לעיל סימן שז סעיף ח דאסור לומר דכר פלוני אעשה למחר מה שאסור לעשות היום, ואולי משום שהוא לצורך שבת התירו⁶⁵) [פמ"ג]: (ט) *אכל לא יאמר וכו'. ואפלו (ה) אין קונה ממנו כלל אלא שואל ממנו ואומר השאילני מדה פלונית, גס-פן אסור משום מדידה, דהני כעבדין דחל, וכג"ל בסימן שז: (י) *מדה פלונית. או (י) תציה או רביעית, בין שמזכיר שם מדה, (י) *אכל מתר לומר מלא לי כלי זה עד השנתות: ג (יא) *במנין. הינו שאומר לו עשרה או עשרים, (כ) שכן דרך בעל-הבית להיות מונה בתוף ביתו לידע כמה הוא נוטל, שלא יטל אלא כפי הצורך, הלכך לא מוכר דמשום דמים הוא דמדבר לה אלא להודיע כמה צריך: ד (כב) *לומר לתנני וכו'. דוקא תנני ישראל, אבל אינו יהודי אסור לקח ממנו ביצים⁶⁶, שמא נולדו היום ומקצה הוא, וכן ברמונים שמא נלקטו היום מן המחבר ולקמן סימן תקיח ס"א⁶⁷): (יג) *שם דמים. כגון שאומר תן לי בעד כן וכך פשוטים⁶⁸, וכל-שכן כשמוכר לו סכום דמים, דהינו שעושה עמו חשבון הכולל גם ממה שנתתיב לו מכבר, פשיטא דאסור⁶⁹): (יד) *ולא סכום מדה. (ט) עין בבאור הג"א שכתב דטענת סופר הוא, וצריך לומר ילא שם מדה, דהינו שמזכיר לו תן לי מדה פלונית, וכל-שכן סכום מדה, דהינו שעושה עמו חשבון הכולל ממה מדות שלקח ממנו מכבר: (טז) *ולא סכום מנין וכו'. דבאפן

באור הלכה * אכל למדד בכלי וכו'. ומינקת שקורין ליוע"ר המיוחד למדה⁹ ומחזיק קוואר"ט¹, מתר לומר מלא לי כלי זה ושוסף לכלי של לוקח¹⁰ [פמ"ג]: * מתר לומר וכו'. כדי להכין היטב דברי המחבר והנמ"א אקדים בכאן הקדמה קצרה, והוא: כי יש ג' דברים והם ששה, הינו דמים ומדה ומנין, שהם סכום דמים וסכום מדה וסכום מנין. ונהגו במנין כבר נפקס הדין בפשיטות דמנין מטר, כגון לומר תן לי אגוזים במנין, אבל לעשות עמו חשבון הכולל בזה, כגון כפה אגוזים יש לך כרדי מכבר, תמשים, תן לי עוד תמשים ויהיה בזה מאה, זהו סכום מנין ואסור, דמי לקח וממכר. ובמדה גס-פן, סכום מדה. וסכום דמים, דהינו שיאמר כפה דמים אני חייב מכבר, כן וכן, תן לי עוד כן וכן ואתחייב לך ביחד תן הפל כן וכן; וכן כהאי גונא במדה: כפה מדות אני חייב לך מכבר, כן וכן, תן לי עוד כן וכן כהאי גונא, דהינו שיאמר תן לי אגוזים בפשוט² אחד או בשני פשוטים, דעת המחבר דאסור, דהא מוכח בגמרא דאסור לפסק דמים וכן אסור להזכיר שם מדה. ונמ"א הכיא בהג"ה דעת הגה"ת אשר"י דסבירא לה דמתר בדמים כהאי גונא, דאמרינן דלסימנא בעלמא הזכיר 'כפשוט' להודיע כמה אגוזים הוא צריך, ואינו אלא כאומר לו מנין אגוזים, ונמצא שלא הזכיר כאן לשון מכירה בדמים אלא נתינה בעלמא כמה יתן; ומה שהזכיר בגמרא דאסור לפסק דמים, הינו בדבר שאין מקחו ידוע, שאין לדבר ההוא קצבה ופסיקת דמים, שאו לא נוכל לומר שמה שהזכיר לו דמים הוא רק להודיע לו כמה צריך ולא לפסק לו דמים בעד המקח, שהרי אינו יודע כמה יתן לו בעד שעור זה הדמים. וכתב הרמ"א בדרכי משה, דלדעת הגה"ת אשר"י הנה נוכל לומר אף במדה כהאי גונא, דלא אסור להזכיר לו שם מדה אלא בדבר שאין מדהו ידוע, דהינו שאומר תן לי מדה אגוזים או דבר שאין רגילים למדדו, דאז לא נוכל לומר שנתתו רק לסימנא להודיע לו כמה הוא צריך, שאינו יודע כמה מקחו המדה ואינו יודע אם יתה צריך יותר או לא, ועל-כרחו מה שהזכיר לו המדה הינו שימדדנו דוקא, אבל בין ושכר וכיוצא בזה שרגילים למדדו, כנתינו רק להודיע כמה הוא צריך ולא שימדדנו דוקא, ועל-כפן שרי, ועל-פי זה כתב כהן בהג"ה 'וכן בסכום מדה' וכו': * לתנני תן לי וכו'. הינו הן דסעיף ג, ואפשר דלרבותא נקט תנני, אף דכנתו בדאי למכירה אפלו הכי כיון שלא הזכיר בפרוש, וכן משמע בלבוש. ובגמרא איתא 'תנני תנני אצלו, ופרש רש"י דמשום שהוא רגיל אצלו מאמינו בלא פסיקת דמים: * וכן בסכום דמים וכו'. הלשון אינו מדק גל-כך, והכונה, דמה שכתוב בדרכי

שער הצינון

(ד) כנתינו, אבל מה שהמנהג שהלוקח מזכיר שם מדה אין די בהתר זה, ולזה סי' הנמ"א יבסמוך ותבאר טעם המקליו, הינו אף מה שמקליו להזכיר שם מדה: (ה) הג"ז: (ו) לבוש: (ז) *מנין אבניהם בשם השלטי-גבורים: (ח) גמרא וכו': (ט) וכן מוכח גמי, דהא המחבר אסור אפלו בדמים בלא סכום, וכל-שכן לענין מדה, דהא כל חילה של נמ"א, דלומר לענין מדה מדמים, ועין כ"ט שסובר מדה חמיר מדמים, וכיון שהמחבר אסור בשם דמים, כל-שכן בשם מדה: (י) *מנין אבניהם ותוספת-שבת: (יא) *מנין אבניהם ואליה רבה, דלא עילת-שבת: תרגום: 1 מדת נפח. 2 שם מטבע מסים (עין סימן שלר במשנה ברורה סעיף קטן פ' מהו ערכו).

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן שֶׁבֶן

ביאורים ומוספים

מאחר שיכול היה לכסות את הדם בערב יו"ט, ואם כן יש להסתפק האם בהדחת כלי שאינו מקיים מצוה, כל שכן שיש לאסור להדיחו כשיכול היה לעשות כן מבעוד יום, או שמא אסרו לטרוח בשבת ויו"ט דוקא אם פשע מבעוד יום ולא עשה את המוטל עליו, אבל הדרחת הכלי לא היתה חובה עליו כלל. ועוד, שיתכן שדוקא בכיסוי הדם אסרו לטרוח, כיון שגם בלעדי זה על כל פנים מותר בשר הציפור באכילה, מה שאין כן הדרחת כלי שבלעדיה אינו ראוי להשתמש בו לאכילה.

20) אמנם, לענין השלכת זרעונים לפני תרגולים יותר מכפי שיעור אכילתם בשבת, כתב לקמן (סי' שלו ס"ק ג) שמותר לעשות כן בהשלכה אחת בלבד, אבל בשתי פעמים אסור להשליכם, מפני שמכין משבת לחול.

21) ואם ברשותו כלים אחרים שיכול להשתמש בהם גם אם לא ידח את אלה, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ה סי' לט אות ג וחי' סי' מב) שאף בזה מנהג העולם להדיח את כל הכלים המלוכלכים, ומי יש מקום להחמיר בדבר, ושכן מדויק בדברי התוספת שבת (סי' ח) שטוב שלא להדיחם, וכן כתב הערוך השולחן (סי' ז) שמי שיש לו כלים ברוחו, אינו נכון שידיח כלים בשבת.

מ"שנ"ב ס"ק נח

שלא יצטרף עוד לאלו הפלים, אסור להדיחן משום טרחה.

22) וכלים המונחים באופן שהוא בויון לשבת אם יעמדו כך בלא הדרחה, כתב לעיל (סי' שב ס"ק יט) לענין הצעת המיטה, שאף שאסור להציע אותה לצורך מוצאי שבת, מ"מ אם הוא בויון לשבת אם תשאר המיטה לא מוצעת, מותר להציע אותה, משום שנחשב הדבר צורך השבת, וכן אדם שקשה לו לסבול חוסר נקיון או שחושש שיבואו נמלים בגלל הלכלוך, או שמתבייש מאורח שצפוי להיכנס למטבח ויראה שם כלים מלוכלכים, צידד הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ג) שמותר להדיחם, משום שהדבר נחשב צורך השבת.

ולענין חמץ שדבוק בכלים בערב פסח שחל להיות בשבת, כתב הרמ"א לקמן (סי' תמד ס"ג) שאם המאכל דבוק בכלי ואי אפשר לקנחו, יש להדיחו מעט כדי להעביר את החמץ. ואע"ג שאין ההרחה לצורך השבת, ביאר המשגיב שם (ס"ק יד) שמ"מ היא מותרת כדי שלא יעבור על איסור חמץ, ועל כל פנים עדיף להדיח על ידי נכרי. ואף שעל הכלים להיות נקיים כדי שלא יכשל באיסור חמץ, ואם כן יש בהרחה זו צורך היום במקצת, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה מהדו"ת סי' לו אות יב ס"ק יב) שכדי להינצל מאיסור חמץ די שיכפה עליהם כלי, ולכן ההרחה לא נחשבת כצורך, ומשום כך עדיף שידיח על ידי נכרי [וראה שש"כ ח"ג פכ"ח הע' קסז שכתב, שכיון שכיסוי החמץ בכלי מועיל רק בדיעבד, נמצא שהניקוי הוא גם לצורך השבת, ונשאר בצ"ע].

ולענין כלים מלוכלכים בימדיה כלים, כדי להדיחם לאחר השבת, כתב בשו"ת אגרות משה (אוי"ח ח"ד סי' עז רחיצה אות ד) שאין בזה משום איסור הכנה, כיון שגם לצורך השבת עצמה טוב לאנשי הבית שלא יראו בבית כלים מלוכלכים, ולשם כך עדיף שיהיו מונחים בתוך מדיח הכלים מאשר שיהיו סתם מכוסים. [ועל כל פנים כתב שאסור למיינם ולסדרם כפי הנצרך להדחתם, משום שיש בזה הכנה משבת לחול, ולפעמים כשמפריד בין הכלים הקטנים והגדולים אסור הדבר גם משום בורר].

ושריית כלי במים לאחר הסעודה, כדי שלא ידבוק שיירי המאכל לרפנות הכלי, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה שם ס"ק ו) שמותרת, משום שנחשב רק כמונע ליכלוך גרוע מהכלי, ושכן רגילים לעשות. והוסיף, שמ"מ מותר לעשות כן דוקא אם אינו מדיח את הכלי בידים, אלא שעל ידי שרייתו במים רק מונע את הליכלוך מלהתדבק. מאידך, בשו"ת אור לציון (ח"ב פלי"ד תשובה א) כתב, שאסור לשרות במים כלי אם אינו זקוק לו בשבת, גם אם שורה אותו כדי שלא ידבק בו הליכלוך, שעל כל פנים מכין הוא משבת לחול.

וכתב עוד, שיש להיזהר אף שלא ליטול ידיו על גבי כלי זה, אם כונתו בכך גם לשוטפו או לשרותו במים.

מ"שנ"ב ס"ק יח

זך הקלא הוא זך ללוקח.

11) ומשמע שאיסור מקח וממכר מוטל גם על הקונה. ואם הלוקח אינו מוכיר סכום של דמים, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ט הע' מ) שיתכן שאינו עובר על איסור מקח וממכר [ויזהר לא לעבור על איסור לפני עיון], שהרי מבואר בשו"ע הרב (סי' רנב ס"ב) שמותר בשבת לקחת מנכרי בהקפה בלא פיסוק דמים, אף על פי שהנכרי מתכוין למכור כדרכו בחול.

מ"שנ"ב ס"ק כ

אסור לעשות כן, דאסור לקרות בפתקאות הללו, וכי, משום דהיינו חפצי שמים.

12) ואף אם אינו עושה בנייר נקבים אלא סתם רשימה על ידי ציפורנו, כתב לקמן (סי' שמ ס"ק כה) שאסור, שהרי היא רשימה המתקיימת. 13) ואם בפתקאות אלו שולחים הקונים מערב שבת כתוב רק סימן בלבד, כתב לעיל (סי' שז ס"ק ג) שמותר לקרוא בהן, וביאר הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ט הע' סד) שבאופן זה הפתקים הם רק סימן להודיע שכבר שילם על הקניה מבעוד יום וכדו'.

14) כאן מסתפק אם להקל לקרוא בהן לצורך מצוה. אמנם לגבי סעודת מצוה, כתב לעיל (שם ס"ק מז) שיש להקל שהשמש יקרא מתוך הכתב את שמות המזוננים לסעודה, ואף שיש בזה חשש משום קריאת שטרי הדיוטות, מ"מ סעודת מצוה היא בכלל חפצי שמים המותרים, וכל שכן שמותר לשמש להכריז כרוז בבית המדרש מתוך הכתב. [ולמעשה כתב שם בשם השערי תשובה, שנוהגים להקל לשמש לקרוא מתוך הכתב אפילו בסעודת הרשות, ומשום שלא יטעה ויביא חורבן, כמעשה דקמצא ובר קמצא (גיטין נג, ב)].

מ"שנ"ב ס"ק כא

בתוך קפה לשאם, משום דנגרף כמעשה דחל לשאת משאוח.

15) ואף אם רוצה ליתן בתוך הסל רק שני כדים, כתב לקמן (סי' תקי ס"ק כח) שאסור משום 'עובדין דחול', והוסיף בשע"צ שם (ס"ק כט), שיש להביא לכך ראייה מסתימת השו"ע כאן. וכתב במשגיב שם, שיתכן שגם השו"ע (שם ס"ח) שאסר להביא ד' או ה' כדים מודה לזה, ומה שכתב השו"ע ד' או ה' כדים היינו משום שזו הכמות שרגילים לשים בסל.

16) וביאר בשו"ע הרב (ס"ד) שהוא משום זילול לשבת, וגם שיחשדוהו שנושא משאות לצורך ימות החול.

מ"שנ"ב ס"ק כה

יש אומרים דלמעט כו'.

17) וכשצריך למהר לצורך אורחים, כתב לקמן (סי' תקי ס"ק לה) שרשאי להקל אף אם האורחים הם מאותה העיר. ואף שבאופן זה אין מצות הכנסת אורחים, ביאר השו"ע הרב (שם ס"כ) שמי"מ כיון שהוא נחפו לצורכם וצריך למהר לשם כך, התיירו לו לשאת כדרכו.

מ"שנ"ב ס"ק כו

מדיחיים, וכי, להדיח כן, וכי, נראוי לו כל אהדד, הדרו כן.

18) ואף שבהדחת כלים מפריד מהם את הליכלוך, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יא ענף ג אות יט ושש"כ פ"ג הע' ז) שאין בזה משום איסור בורר, משום שבלשון בני אדם נקראת פעולה זו נקיון, ועוד יש לדון שברירה היא דוקא מתערובת של דברים השויים זה לזה מבחינה מסוימת, וכאן הרי אין שייכות בין הכלי והלכלוך שעליו. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שיט ס"ק כט).

19) וכלי שיכול היה להדיחו קודם שבת או יום טוב, הסתפק הגרש"ז אויערבך (שש"כ פ"ב הע' י) אם מותר להדיחו בשבת ויו"ט, שהרי כתב המשגיב לקמן (סי' תנח ס"ק קו) שמי ששחט ציפור מבעוד יום ולא כיסה את דמה, לא התיירו לו לטרוח במצות כיסוי הדם ביו"ט,

הלכות שבת סימן שבג

באר הגולה קנד

ז שם במשנה ט ח שם בכנורא לי ט חסות שם י שבת קריח ברייא

שרי. (יט) וְאֶף־עַל־גַּב דְּאָסוּר הַזְכִּיר דְּמַיִם קָלִל, הֵינּוּ בְּדָבָר שְׂאִין (ד) מִקְחוֹ יְדוּעַ, אֲבָל בְּדָבָר שִׁירָדַע, וְכִּי שְׂאִימוֹ לוֹ כִּמְהוּ צָרִיף, שְׂרִי, אִם לֹא שְׂמֻזְכִּיר לוֹ סְכוּם (א"ו) וְהַגִּיאַ פִּדְק אֵין צִדְיִן; וְאֶף־עַל־גַּב שֶׁלֹּא מִחֲמִירִין בְּדָבָר זֶה, (כ) כִּבְר פֶּשֶׁט מִהֲנֶגַח בְּמֵדִינוֹת אֵלוֹ לְהַקְלִי, וְכִסְבָּרָא הֵנוּקְרָת: **ה' הַמְבִיא בְּיָד יָיִן מִמְּקוֹם לְמְקוֹם (כא) לֹא יִבְיֵאֵם בְּסֵל וּבַקֶּפֶה בְּדֶרֶךְ חַל, אֲלֵא יִבְיֵאֵם (כב) לְפָנָיו (כג) אוֹ עַל כְּתוֹפוֹ (כד) וְכִיּוֹצֵא בְּזוֹה שְׂשִׁנְיָה מִדֶּרֶךְ חַל, אֲפֵלּוֹ אֵינִן בְּשִׁנְיֵי קָלוֹת בְּמִשְׁאַ. "וָאֵם אֵי אֲפִשֶׁר לוֹ לְשִׁנוֹת, כְּגוֹן שְׂזֻמָּן אוֹרְחִים הִרְבָּה וְצָרִיף לְמַהֵר לְהִבְיֵא לְפָנֵיהֶם, מְתָר. (כה) וְיֹשֵׁב אוֹמְרִים (ס) דְּלִמְעַט בְּהַלּוּף עֲדִיף, וְיוֹתֵר טוֹב לְהִבְיֵאֵם בְּסֵל וּבַקֶּפֶה בְּפִעַם אַחַת מִלְּהִבְיֵאֵם כָּל אַחַת וְאַחַת בְּפָנָי עֲצָמָה: ו' (1) (1) (1) מִדִּיחִים בְּלִים (כו) לְצֶרֶף הַיּוֹם, (כח) כְּגוֹן (1) שְׁנִשְׂאָר לוֹ עֲדִינִן סְעוּדָה לְאֲכָל; אֲבָל לְאַחַר סְעוּדָה שְׁלִישִׁית אֵין**

באר היטב

שנוהגין שפותבין פלוני הניח כך וכה מעות ופלוני כך וכה, ולמחר בשבת בשנותן הנין לוקח מחט ויושנה נקבים כמנין הנין שלוקח אסור, דאסור להסתפל באותו קרב שכתב בו סכום הפעות, כמיש סימן שו סי"ב, כ"י בשם הרא"ש. ומשמע דאסור ג"כ לכתב בפתקאות סכום מעות ושלוקח הנין מניח הפתק במקום ששם האיש כתוב, דאסור לקרות בפתקאות האלו דהני שטרי הדייטות, ולכן נהגו לקח גרעין לסימן או שאר דבר, וגבאי צדקה אפשר דמתרין בפתקאות, ומ"מ טוב להקמיר היכא דאפשר בגרעין, וכן נהגו התקדמונים, מ"א, ע"ש: (ה) דלמעט. עין סימן תקי ס"ח בהג"ה דפסק כ"י: (1) מדיחים. ונאפלו עשר כוסות, שאם יצטרף באחד שותה, וה"ה שמיציעין עשר מטות, ודקת: (1) ששאר. משמע דאם יודע שלא יצטרף עוד אסור להדיח, מ"א, וכ"כ מהר"ל:

משנה ברוחה

שרי. ונה הקלא (יט) הוא רק ללוקח⁽¹⁾, שאינו עובר אסור במה שמוכרין שם מדה, וכנ"ל. והתר למוכר שהיה מתר למדוד ולתנו בכלי של לוקח, מבאר לעיל בסעיף א שייסיף או ימעט מעט: (יט) וְאֶף־עַל־גַּב דְּאָסוּר וְכוּ'. חזור אמתלת הג"ה, וקאמר, דהא דקמא לן דאסור להזכיר דמים קלל הוא בדבר שאין מקחו ידוע, (יג) והינו שאין לדבר ההוא קצבה ופיסקת דמים, שאז לא נוכל לומר שמה שהזכיר לו 'בפשוטו' הוא רק להודיע לו פמה הוא צריך ולא לפסק לו דמים בעד המפקח, שהרי אינו יודע פמה יתן לו בעד שעור זה הדמים, אבל דבר שירדע מקחו, אמרינן דלסימנא בעלמא נקטה להודיעו פמה הוא צריך, ונמצא שלא הזכיר פאן מכירה בדמים אלא נתינה בעלמא פמה יתן: (כ) כְּבָר פֶּשֶׁט וְכוּ'. והנה (ד) יש פמה אחרונים שסוברין שיש לנהר מדינא שלא להזכיר שם דמים וכלי-שפן שם מדה בכל גונא, וכדעת המחבר, (טו) ומכל מקום אין למחות בידי הנהגה להקל דיש לו על מי לסמוך, (טז) אבל ראוי ונכון מאד להקמיר בדבר שלא להזכיר שם מדה או דמים, ובפרט שישכח לעשות בהתר, שישכח לומר מלא לי כלי זה ולקח נמוד אותי, ובדבר שישפך בו מגן יוכל לומר דרך מגן יתן לי כך וכך, ולא יזכיר שם דמים קלל, ולא יבואו לחשבון עד לקחו. מה שנוהגין (י) שפותבין מערב-שבת: פלוני הניח כך וכה מעות ופלוני כך וכה, ולמחר בשבת בשנותן הנין, לוקח המוכר מחט ועושה נקבים בגני כמנין הנין שלוקח, אסור לעשות כני⁽¹⁾, דהא אסור להסתפל באותו קרב שכתב בו סכום הפעות, דהני שטרי הדייטות, (יח) גם עשית הנקבים בגני גם כן אין נכון לכתחלה. והוא הדין דאסור לכתב בפתקאות מערב-

שער היציון

(יג) מגן-אברתם: (יג) מגן-אברתם: (ד) עין בט"ו ושא"ב בשם של"ה: (טז) אליה רבה: (טז) אליה רבה ותייאצד: (1) בתי-יוסף בשם הרא"ש: (יח) מגן-אברתם, וצ"ח חסות-שבת, וצ"ח כמה שכתבנו בסימן שמ באבור הלכה בסעיף ה דאף לדעת הנמכרים פטור על נשימה בעלמא: (יט) רש"י: (כ) רש"י, וכן כתב הטור בסימן תקי: (כא) אחרונים: (כב) מגן-אברתם בשם ידקת: (כג) גמרא: (כד) מגן-אברתם: (כה) תפארת-שמואל: (כו) פריימקדמים:

הלכות שבת סימן שבע

מדיחין. וכלי שתיה מדיחין (כט) כל היום, שכל היום ראוי לשתיה: ז [*] (ל) *מותר להטביל (לא) כלי חדש הטעון טבילה, (לב) ל'יש (מ) אוסרים. (לג) מ'ירא שמים יצא את פלם, ויתן הכלי לאינו יהודי (ט) (לד) במתנה (לה) ויחזר וישאלנו ממנו ואין צריך (ו) טבילה: הגה ואם הוא כלי שראוי למלאת בו מים, (י) (יא) (לו) *מלאנו מים מן המקנה ועלתה לו טבילה (המגיד פ"ד מהלכות יו"ט

כ פן הוציא הראש מרובי הרי"ף וכן משמע מרובי רמב"ם פקדו ד מהלכות יו"ט ל רא"ש וקרב הפגור שם בשם הרשב"א מ ב"ח יוסף

שערי תשובה

באר היטב

(ח) אוסרים. ואם עבר וטבל יש להקל בדיעבד, עמ"א: (ט) במתנה. פיון שעריך שבת הוא. ועין סימן רסא ס"א: (י) טבילה. אבל ביום א' יטביל בלא ברכה, ט"ז: (יא) מלאנו. ונ"ל דלא יברך, דאז אינו מוכח שעושה לשם

* [מ] מותר להטביל כלי חדש כו'. ועין בשאגת אריה סימן נו וסימן נו שהעריך בזה והוציא דבשבת יו"ט אסור, אבל בין השמשות של ע"ש יו"ט אין מטבילין כלי מתכות שעריך טבילה מה"ת אבל כלי זכוכית שהוא מדרבנן מותר, אבל בה"ש דשבת יו"ט גופתו אפילו כלי זכוכית של ד"ס אין מטבילין אותם משום דהו"ל טבילה זו שלא לערוך היום אלא לערוך חל ואסור. ועין בשו"ת בית אפרים מ"ש בדיון זה על דברי אא"ז מהרש"א והש"א שהקשו על הרמב"ם בזה:

באור הלכה

משנה ברורה

בסתמא²³: (כט) כל היום. ואם ברור לו שלא ישתה עוד שוב, (מ) אסור להדיח הכוס: ז (ל) מותר וכו'. אפלו (כמ) היה לו הפלי קדם שבת יו"ט-טובא²⁴. ולדעת האוסרים, (טט) אפלו הגיע לו הכלי (ל) בשבת, שנתן לו האיני יהודי במתנה, אפלו הכי אסור, מפני שנגאח פמתן הפלי על ידי הטבילה²⁵, דמתחלה היה אסור להשתמש בה²⁶, ולכן אסור מדרבנן²⁷: (לא) כלי חדש. הנקח מן האיני יהודי. והמחבר סתם ולא הוסיף באיזה כלי מירי, ומשמע דאפלו כלי מתכת דהרבה פוסקים סבירא להו דטבילה להו הוא מן התורה, וגם המחבר סתם פן ביהודה דעה סימן קכ סעיף יד, גס-פן מותר להטביל. ועין בבאור הלכה: (לב) ויש אוסרים. הנינו (לג) אפלו בכלי זכוכית, ואפלו הוא לערוך שבת [ע"ת וא"ר]: (לג) וירא שמים וכו'. משמע דמצד הדיו מסכים לדעה הראשונה. ועין בדרכי משה שכתב דמדינא יש לפסק דעת הי"ש אוסרים, וכן פסק בתשובת שאגת אריה סימן נו, ומקל מקום (לג) אם עבר וטבל אפשר דמותר להשתמש בו, פיון דיש מתירין אפלו בכתחלה. ואם יש לו ספק על הפלי אם היא צריכה טבילה, נראה לי דיש לסמך על דעה הראשונה ולהטבילה בכתחלה, כשאי אפשר לו לעשות בנגל העצות המבארות בשלחן ערוך: (לד) במתנה וכו'. ואף-על-גב דאסור לתן מתנה בשבת²⁸, כמו שכתוב בסימן שו, הכא שרי משום צורך שבמת²⁹: (לה) ויחזר וישאלנו. ומקל מקום לאחור השבת צריך להטבילו, פיון דלבסוף יהיה נשקע הפלי תחת ידו, הוא כשלו, פן כתב הש"ז והביא ראיה לזה, ומקל מקום וטבילנו כלי ברכה³¹, או נטביל כלי אחר עמו ויברך על שניהם: (לו) מלאנו מים. ואינו מברך, דאז אינו מוכח שעושה לשם טבילה. ופשוט דזה דוקא אם אין לו כלי אחר לערוך שבת,

המחבר שם דמים הנינו דוקא סכום דמים, אבל דמים בעלמא שרי: * מותר להטביל וכו' ויש אוסרים וכו'. טעם אלו השתי דעות הוא. דבמסכת ביצה דף י"ח אמרין דלכלי עלמא אסור להטביל כלי טמא אפלו ביום טוב, ונתן נכה השעם, גזירה שמא יעבירו ד' אמות בהשחת הרבים, וגזירה יום טוב אשו שבת; ורב יוסף אמר השעם שמא יחס, וגזרין כלים דלא בני חסיה אשו כלים דבני חסיה; ורב ביבי נתן טעם, שמא ישקה הכלי מלמלו עד זמן יום טוב ושבת שהוא פגוי לו ממלאכה ונבוא לידו תפלה, שישבח וישתמש בו תרומה קדם הטבילה; ורבא נתן טעם, דנראה כמתקן כלי. והרי"ף הביא רק טעם רב יוסף וטעם רב ביבי, וממילא לפי אלו השני טעמים מותר להטביל כלי חדש, דלשמה יחס ליקא למגור, דהא לא משפחת כלי חדש צריך טבילה ויהיה שפך בו חסיה דיהיה שפך למגור אשו כלים דבני חסיה, וגם שמא ישקה ליקא למימר, דדוקא בכלי טמא אם ישנהו וישתמש בו תרומה יאכלנו עבדי אסורא שאכל תרומה טמאה, מה שאין כן בכלי חדש גם אם ישתמש בו כלי טבילה אין המאכל נאסר, ואף-על-גב דעבדי אסורא בפה שמשתמש בו כלי טבילה, אפלו הכי משום זה לא גזרין שמא ישקה פיון דעל-פל-פנים אינו אוכל אסור, וגם אין אסור זה כי אם מדרבנן אפלו לדעת הסוברים דהטבילה היא מן התורה, ולכן להרי"ף מותר להטביל כלי חדש; אבל הרא"ש פסק כטעמא דרבה ורבא, וזה השעם שפך גם בכלי חדש הנקח מן האיני יהודי שעריך טבילה, ואפלו כלי זכוכית דביבילתה לכלי עלמא הוא רק מדרבנן גס-פן אסור להיש אוסרים הני, פן כתבו האחרונים. ואף-על-גב דקמא לן דכלי שנטמא בטמא דרבנן שרי לטבול בשבת יום טוב, שאני התם דהוא לא מקרי מתקן כלי צורך פיון דגם בטמאתו היה ראוי להשתמש בו דברים טמאים, אבל פלים חדשים דלא היה ראוי להשתמש בו קדם טבילה כלל, שפיר הוי מתקן. והנה מדעת המחבר משמע דמסכים לדעה קמיתא. ועין בפרי מגדים דנשאר בקשאי על המחבר למה הוא סתם להקל אף בכלי מתכת, ותלא ביהודה דעה סימן קכ סעיף יד סתם דהוא דאורייתא, ולפי דעת הר"מ פסק כג דשבת דאסור טבילת כלים שנטמאו בטמא דאורייתא משום מתקן, גם בזה יהיה אסור משום מתקן. ולעניות דעתי אפשר דסבירא לה דבזה לא שפך מתקן. פיון דאם ישתמש בהכלי כלי טבילה גס-פן אין המאכל נאסר בדיעבד לכלי עלמא, ודמי זה למה דאיתא שם דמטבילין מגב לגב, ופרש שם הרמב"ם

כפירוש המשנה, דכלי שטבולו לשם חלון, דקמא לן דאסור להשתמש בה תרומה עד שיטבילנו לשם תרומה, אפלו הכי מותר להטביל טבילה זו ביום טוב, פיון דבעצם הפלי זו טהורה ואינה להסיר השמאה כי אם בשביל תוספת סנה, על-פן לא מקרי זו בשם מתקן, והכי נמי הטבילה בכלים חדשים איננה להסיר השמאה כי לא נטמאה, ורק בשביל שיצאה מרשות אינו יהודי ובהא לקדשת וישאל הצריכה תהורה טבילה, וכדאיתא בירושלמי דעבודת גלוילים, וכן תהורה פן שום אסור להשתמש בה, ואפלו רבנן שאסרו להשתמש בה עד שיטבילנה, על-פל-פנים אין המאכל נאסר לכלי עלמא, על-פן לא מקרי זה בשם מתקן, אין נראה לעניות דעתי להטעים סברת השלחן ערוך מפני חמר הקשנא. ובהו ממילא מושב הקשנא שהקשה הנס של שלמה על הבית יוסף, וכמו שמוכח בשמו ב"ט"ז, ואף דדברי הבית יוסף עדין מקשים קצת, מקל מקום דברי השלחן ערוך על-פל-פנים אינם נדחים מהלכה, ואפשר דבשעה שכתב את דבריו שבבית יוסף היה סובר לדינא דטבילת כל הפלים הוא מדרבנן: * מלאנו מים. עין במשנה ברורה מה שכתבתי דאינו מברך, הוא משגג אברהם. וקשה לי, דאם-כן באשה גרה דקמא לן ביהודה דעה סימן קצו דמתרת לטבל בשבת, והשעם משום דנראה כמקור, ואין אחר מן הפוסקים שאמרו דוקא כלי ברכה³² אחר-כך מצאתי קשאי זו בספר ישועות יעקב, וישב, משום דמנהגנו לברך אחר הטבילה, על-פן בשעת הטבילה לא מנפר, אבל זה דחק, דהינח לנמ"א בסימן ר ביהודה דעה, אבל להמחבר שם דסתם כשיטת רב הראשונים וכמעט פלם דסבירא להו דבכל טבילה מברך קדם הטבילה, לכד מטבילת גר משום דאפתי גברא לא חזי, הנה לו להזכיר בסימן קצו בבית יוסף שלו דלא תברך? וגם אעקרא דדינא קשאי לי, האיק המירו למלאת מים על סמך זה, מי עריך מערים, דתנן בתרומות פרק א דאינו תורם משום דאינו יכול לברך? אף אפשר לדחק דמנרי דצריך בשבת ואין לו אחר, אבל קשאי ראשונה קשה. ולולא דמסתפינא הייתי אומר דמותר לברך בעת שמשקע הכלי בתוך המים ומטבילו, והוא הדיו לענין גרה דמתרת לטבל אף בברכה מקדם לדעת המחבר, והשעם, משום דכיון דבעצם הטבילה לא מנפר מלמא כלל משום דנראה כרופח למלאת מים, או בגדה משום דנראה כמקור, שוב

שער הציון

(מ) מגן אברהם בשם מהר"ל: (כח) מגן אברהם: (כט) פרי מגדים: (ל) ולענין יום טוב משמע בפרי מגדים דמסכים להקל, והשאגת אריה בסימן נו אוסר גם בזה, עין שם, ואינו מקרא לדינא: (לא) פרי מגדים: (לב) מגן אברהם. ועין בפרי מגדים שכתב דמשמע דהוא הדיו בכל קצין זה לענין ממשל בשבת, בכל דבר דיאפא פלגמא דרבנותא אין לאסר בדיעבד³³:

